

1 April 1572, of De verrassing van Den Briel door de Watergeuzen : aan kinderen verteld

<https://hdl.handle.net/1874/234495>

mm 010923

BR.1872. II. 4.

1872 II, 4
1 APRIL 1572,

OF

DE VERRASSING VAN DEN BRIEL

DOOR

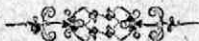
DE WATERGEUZEN,

AAN KINDEREN VERTELD

DOOR

G. L A S E U R,

HOOFDONDERWIJZER TE BARNEVELD.

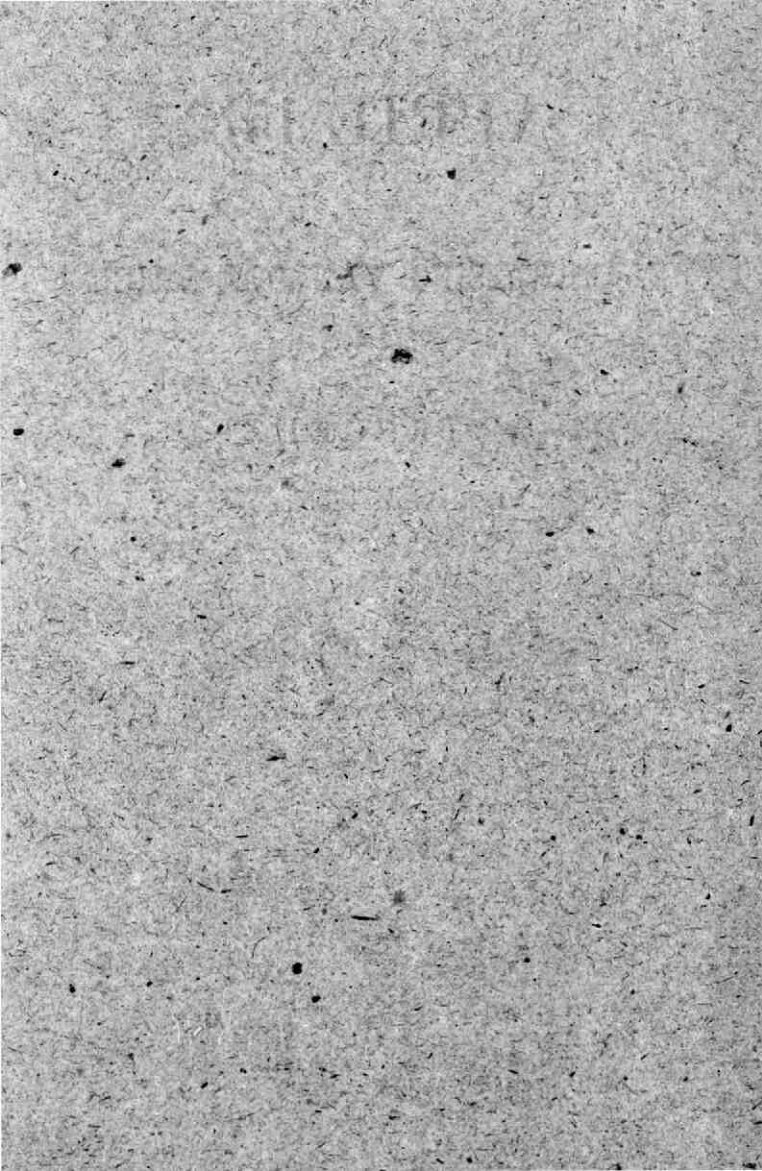

BARNEVELD,

P. ANDREÆ MINGER.

1872.

Prijs 12½ Ct. — 50 ex. f 5,50. — 100 ex. f 10,00.

1 APRIL 1572,

OF

DE VERRASSING VAN DEN BRIEL

DOOR

DE WATERGEUZEN,

AAN KINDEREN VERTELD

DOOR

G. L A S E U R,

HOOFDONDERWIJZER TE BARNEVELD.

BARNEVELD,

P. ANDREÆ MINGER.

1872.

Doch schoon geen goud of eerekroonen
De deugd der Vaadren kan beloonen,
Men toone een hart, hun weldaân waard!
Dat Eerezuilen, Gloriegraven,
De erkentnis onzer ziel in allen opzicht staven,
En d'erbied voor hun Heldenaart!

W. BILDERDIJK.

Lieve Kinderen!

Bange dagen hebben onze voorouders beleefd, dagen van dwang en onderdrukking, zoowel in het godsdienstige als in het maatschappelijke. Gij allen herinnert u met mij, hoe ons voorgeslacht 80 jaren lang met het machtige Spanje moest strijden, eer het bij een eervollen vrede zijne godsdienstige en staatkundige vrijheden verzekerd zag. Gaat het u, als mij, dan slaat gij gaarne zoo menige bladzijde uit ons roemrijk verleden op, welke ons wijst op belangrijke gebeurtenissen, die ook nu nog haren heilrijken invloed op ons uitoefenen, en waarvan wij thans de gezegende vruchten plukken. Met een dankbaar en getroffen hart zien wij, zal het wel met ons zijn, bij de herlezing dier bladzijden, op tot den Algoede, die ook in de lotgevallen van onzen geboortegrond, getoond heeft dat Hij uit de duisternis het licht weet te voorschijn te roepen, en dat hij na het zuur het zoet schenkt.

Komt, slaan wij met elkander eene belangrijke bladzijde op uit het gedenkboek van den 80-jarigen oorlog, en wel die, waarop de inneming van den Briel door de Watergeuzen, op 1 April 1572, beschreven wordt; eene gebeurtenis, welke als de dageraad van Neêrlands verlossing mag beschouwd worden. »O,» zegt gij, »de inneming van den Briel hebben wij reeds dikwijls met meester op school be-

handeld, en wij zouden die thans nog wel kunnen vertellen." Ik geloof u graag; maar het is mijn doel, om u in dit boekje iets meer daarvan mede te deelen, dan u tot nu toe daarover bekend is; te meer daar weldra in vele plaatsen van ons vaderland de herdenking van dit gewichtige feit, feestelijk zal gevierd worden. Op 1 April aanstaande is het juist 300 jaren geleden, dat den Briel de zijde van onzen onvergetelijken prins Willem van Oranje koos, en ik hoop, dat ge, bij het lezen van dit boekje, de overtuiging zult opdoen, dat ge er nog wel wat in gevonden hebt, dat uwe aandacht waardig is, en dat ge tot hiertoe niet hebt geweten.

Prins Willem van Oranje.

Wie uwer kent niet den edelen prins Willem van Oranje, den grondlegger van het gebouw der Nederlandsche vrijheid! Opgevoed aan het hof van den machtigen Karel V, en door dien vorst zelven in de geheimen der staatkunde ingewijd, was hij door God bestemd, om na zulk eene gewichtige leerschool doorloopen te hebben, aan de spits te treden van het onderdrukte volk, en den bloedigen worstelstrijd aan te vangen tegen het toen zoo machtige Spanje, tegen de keurbenden van Philips, aangevoerd door den bekwamen hertog van Alva, een der beroemdste veldheeren uit zijnen tijd. Veel heeft Willem van Oranje voor de zaak der vrijheid gedaan; rijkdom, eer en aanzien, ja zelfs zijn leven heeft hij daarvoor veil gehad.

Een en ander wil ik u, in eenige korte trekken aantoonen. Daar komt Alva de gestrenge uitvoerder van zijns meesters bevelen, in ons land, en duizenden bij duizenden, bevreesd voor zijne geduchte straffen, vluchten het land uit, het zij naar Engeland, het zij naar Duitschland of Frankrijk. Onder deze vluchtelingen bevindt zich ook de scherpziende prins van Oranje, die zich naar zijne geboortestad Dillenburg in Nassau begaf, vergezeld van verscheidene honderden van zijne vrienden en dienaren. Alvorens hij vertrok had hij nog eene samenkomst met zijnen vriend, den graaf van Egmont, die hem trachtte over te halen om te blijven. »Het zal u uwe goederen kosten, Oranje, als gij uw voornemen ten uitvoer brengt,» voegde Egmont hem toe. »En u het leven,» was het antwoord van den prins, »als gij uw voornemen niet verandert. Mij zal het in iedere droefenis ten minste tot troost verstrekken, dat ik het vader-

land en mijne vrienden, in het uur des gevaars, met raad en daad heb willen steunen; gij zult vrienden en vaderland met u in één verderf storten." Nog blijft Oranje aanhouden, dat Egmont vertrekken zal, eer het te laat is. »Gij zult mij nimmer overhalen," voegt de laatste hem toe, »om de dingen in zulk een somber licht te beschouwen. De koning is goedertieren en rechtvaardig, ik heb aanspraak op zijne dankbaarheid verworven, en ik mag niet vergeten, wat ik mij zelve schuldig ben." »Welnu," riep Oranje weemoedig uit, »waag het dan op deze koninklijke dankbaarheid! Maar mij zegt een treurig voor gevoel — en geve de Hemel, dat ik mij bedriege! — dat gij de brug zult zijn, waarover de Spanjaarden in het land komen, en die zij zullen afbreken, als zij er over zijn." Dit gezegd hebbende, drukte hij hem vurig in zijne armen, hield zijne oogen lang, als ware het voor het geheele overige leven, op hem gevestigd; hij stortte tranen, zij zagen elkander nooit weder.

Slechts weinige maanden later, en de voorspelling van den prins van Oranje werd vervuld, en wel op eene vreeselijke wijze. Op den 22^{en} Augustus 1567 deed Alva zijne intrede in Brussel, en nu was het zijn eerste werk om zich van de meest verdachte edelen meester te maken, ten einde het volk van zijne beste aanvoerders te berooven. Onder den schijn van vriendschap wist hij Egmont en zijnen vriend, den graaf van Hoorne, aan zijn hof te lokken; daar werden beide mannen, zonder dat zij iets van elkander wisten, bijna gelijktijdig gevangen genomen. Toen men den graaf van Egmont zijnen degen afeischte, zeide hij: »dit staal heeft de zaak des konings reeds verscheidene malen, niet zonder geluk, verdedigd." — De kardinaal van Granvelle de gevangenneming dezer beide mannen vernomen hebbende, alsmede dat de prins van Oranje ontkomen was, zeide: »als men den Zwijger niet heeft, is er nog niets gewonnen."

Nadat Alva zich van Egmont en Hoorne had mees-

ter gemaakt, stelde hij een gerechtshof in, aan hetwelk hij den naam van »den Raad der beroerten" gaf, doch dat door het volk »den Bloedraad" werd genoemd, wegens de wreede vonnissen, die het uitsprak. Voor dien raad werden allen gedaagd, die zich aan den Beeldenstorm of andere onlusten hadden schuldig gemaakt. Wie niet verscheen, diens goederen werden verbeurd verklaard, en hij zelf uit het land verbannen. Die evenwel aan die oproeping gehoor gaf, was reddeloos verloren. Vele rijke en aanzienlijke kooplieden, die over een vermogen van zestig tot honderdduizend gulden te beschikken hadden, werden vaak als gemeene misdadigers, aan den staart van een paard gebonden, naar de gerechtsplaats gesleept, terwijl in Valenciennes op één dag 55 menschen onthoofd werden. Alle gevangenis- sen, waarvan Alva er verscheidene reeds dadelijk bij zijne aankomst had laten bouwen, waren volgepropt met ongelukkigen; hangen, onthoofden, vierendeelen en verbranden waren aan de orde van den dag. Ook de prins van Oranje, zijn broeder graaf Lodewijk en andere gevluchte edelen, werden voor den Bloedraad gedaagd, en toen zij niet verschenen, hunne goederen verbeurd verklaard; 's prinsen oudste zoon, de graaf van Buren, die toen aan de Hoogeschool te Leuven studeerde, werd vervolgens, op last van Alva, naar Spanje gevoerd, waar hij 20 jaren gevangen bleef. Het doodvonnis van de graven van Egmont en Hoorne was reeds bij voorraad geteekend. Op den derden Juni 1568 werden beide mannen, tot loon voor de gewichtige diensten, die zij den Spaanschen koning bewezen hadden, onthoofd, nadat op den 1^{en} dezer maand achttien edelen hetzelfde vonnis ondergaan hadden. Was het wonder, dat de haat tegen Alva en tegen de Spanjaarden bij den dag toenam, en menigeen met reikhalzend verlangen naar hulp en redding uitzag?

De pogingen van den prins van Oranje, om de Spanjaarden te verdrijven, mislukt.

Wij zagen reeds, dat de prins van Oranje nog bij tijds het land verliet, en zich naar zijne geboortestad begaf, ten einde daar op middelen bedacht te zijn, om het verdrukte Nederlandsche volk te hulp te komen, of zoo mogelijk te redden. Zijne goederen waren verbeurd verklaard, hij zelf verbannen, en daarenboven zijn oudste zoon gewelddadig naar Spanje gevoerd; het volk was door schrik getroffen; nergens zag men uitkomst meer, toen de prins weder op het tooneel trad.

Al mogen er zijn, die 's prinsen goede bedoelingen miskennen, en in een hatelijk daglicht trachten te stellen, het hart van elk rechtgeaard Nederlander trilt van eerbied en bewondering bij het noemen van zijn naam. Wat al zorgen en moeijelikheden heeft hij zich niet voor de zaak der vrijheid getroost, aan hoevele gevaren heeft hij zich niet blootgesteld om het volk, te midden van hetwelk hij opgevoed was, van dwang en overheersching te bevrijden! Welke ongeveinsde godsvrucht straalt er niet door in zijne brieven, de gedenkteekenen van zijn lijden en strijden, van zijn onwankelbaar vertrouwen op God, te midden van zijne vele beproevingen!

Gerugsteund door zijn broeder, graaf Lodewijk van Nassau, een edelman van den rechten stempel en met den prins de zaak der verdrukte Nederlanders van harte toegedaan, verkocht hij zijne juweelen en kostbaarheden, en bracht met het daarvoor ontvangen geld een leger op de been, waarmede hij de redding van het land wilde beproeven. Doch hoe jammerlijk zag hij zich in zijne onderneming teleurgesteld! Wegens geldgebrek

was hij genoodzaakt zijn leger aftedanken. Zijn broeder, graaf Lodewijk, behaalde wel in den beginne bij Heiligerlee eene overwinning, maar werd later door Alva bij Jemgum geheel verslagen. Zijne vrienden, de Duitsche vorsten, hadden hem aan zijn lot overgelaten, zijn vriend, keizer Maximiliaan II, verklaarde zich tegen hem, zoodat het scheen of alle dingen hem tegen waren, en evenwel verloor hij den moed en het vertrouwen op God niet, en dat vertrouwen werd niet beschaamd gemaakt. Juist waar men dit het minst verwachtte, kwam er in den donkeren nacht van jammer en ellende een lichtstraal van hoop, waardoor de ternedergeslagen moed der Nederlanders verlevendigd werd, ik bedoel de inneming van den Briel door de Watergeuzen. Eer wij deze gewichtige gebeurtenis bespreken, willen wij u nog het een en ander over die Watergeuzen mededeelen, dat u zeker niet onwelkom zal zijn.

De Watergeuzen.

Zooals wij zagen, waren de plannen van den prins, tot redding van het land, jammerlijk mislukt; evenwel zou die redding komen ten spijt van alle menschelijke berekeningen; want de Voorzienigheid had daartoe eenige mannen bestemd, die de prins van Oranje zeker het minst geschikt achtte, om hem in zijne gewichtige onderneming bij te staan. Het is u zeker niet onbekend, waaraan de naam Geuzen zijn oorsprong verschuldigd is. Toen de verbondene edelen in 1566 een smeekschrift aan de Landvoogdes Margaretha van Parma te Brussel overhandigden, gaf een der edelen, Barlaimont geheeten, hun den spotnaam van gueux, dat bedelaars beteekent. De edelen rekenden het zich tot een eernaam, terwijl voortaan allen, die tot de Hervorming overgingen, met dien naam bestempeld werden. Watergeuzen werden die vluchtelingen genoemd, die op zee in kleine schepen rondzwierven, en op dat element, waarop de Nederlander steeds te huis behoorde, den Spanjaarden zooveel mogelijk afbreuk toebrachten. Denkt evenwel niet, dat de Watergeuzen allen Nederlanders waren, o neen, er bevonden zich onder hen ook Franschen, Engelschen, Schotten, Deenen en Walen, die zich uit begeerte naar wraak of buit bij hen gevoegd hadden. Ook onder hunne aanvoerders waren vreemdelingen, zooals: Lumey, graaf van der Marck, een Luikenaar, van wien wij later zullen spreken. Het waren ook allen geene geoefende krijgslieden; naast dezen waren er velen, die hun beroep of hun kantoor, ja zelfs den ploeg hadden verlaten om voor de dierbare zaak van godsdienst en vrijheid te strijden. Allen waren ballingen, die, beschuldigd van de zaak der Hervorming omhelsd, aan

den Beeldenstorm deelgenomen of tegen den Spaanschen koning gestreden te hebben, het land verlaten hadden, om aan het doodvonnis, dat Alva over hen geveld had, te ontkomen. Velen onder hen hadden hunne dierbaarste betrekkingen aan de galg of op den brandstapel zien ter dood brengen, en dorstten naar de bloedigste wraak. Anderen weder waren slechts tegen hunnen zin in de woeste verrichtingen des oorlogs gewikkeld, en betreunden niets zoo zeer als tot eigen levensbehoud in de gelederen van zulke woeste mannen te moeten strijden, mannen, die vaak aan hunne eigene opperhoofden de gehoorzaamheid ontzelden, hunne vrienden zelfs niet ontzagen, en niet de minste krijgstucht in acht namen. Het was hun oorspronkelijk plan niet om zich van het land meester te maken; want wat zouden zij vermocht hebben tegen de geoeffende soldaten van Spanjes koning, aangevoerd door zulk een bekwamen veldheer, als Alva was! Om in hun eigen levensonderhoud te voorzien, gingen zij hier of daar aan wal, plunderden kerken en kloosters, doodden nu en dan de priesters en bedreven vaak allerlei gewelddadigheden. Zulke daden zijn zeker hoogelijk af te keuren; doch er valt wel het een en ander tot hunne verschooning in te brengen; vooral als wij nagaan, dat zij in een tijd leefden, waarin verdraagzaamheid in het godsdienstige nog bijna onbekend waren; alleen een prins Willem van Oranje en zijn vriend Marnix van St. Aldegonde waren in dit opzicht hunnen tijd ver vooruit. Was het wonder, dat de Watergeuzen met wraakzucht bezielde waren tegen de moordenaars van hunne bloedverwanten en de vervolgers van de voorstanders der Hervorming? En daarenboven sprak de koning van Spanje het doodvonnis uit over hen, die zich aan het vernielen van steenen of houten beelden en altaren hadden schuldig gemaakt, hoeveel te strafwaardiger was het om menschen, die den naam van christenen dragen, jaren achtereen te vervolgen, te mishandelen en te doodden, alleen omdat zij

de kerk van Rome verlieten, en God, naar de inspraak van hun geweten, wilden dienen!

Om al de krijgsverrichtingen der Watergeuzen te behandelen, ons kort bestek laat zulks niet toe: slechts enkele willen wij er van aanstippen.

Op hunne kleine schepen zwierven zij rond, vooral op de kusten van Friesland en Noord-Holland, drongen dikwijls landwaarts in en deden het vooral de kerken en kloosters misgelden, waar zij de sieraden en gewijde vaten medevoerden, terwijl de monniken en nonnen naar Terschelling en Ameland werden gebracht, en niet dan na betaling van eenig losgeld op vrije voeten werden gesteld. Zoo vinden wij de Watergeuzen reeds met hunne schepen aan den mond van de Eems, toen Lodewijk van Nassau een inval in Groningen deed, en na zijne nederlaag bij Jemgum, wisten zij de verstrooide overblijfsels van zijn leger op hunne schepen te redden.

Evenwel deden zij door hunne gewelddadigheden de goede zaak nadeel, getuige het volgende: de Watergeuzen hadden vrijheid om de havens van Engeland en Frankrijk binnen te loopen, om daar hunne prijzen te gelde te maken en de schade aan hunne schepen te herstellen. In September 1569 door een hevigen storm genoodzaakt zijnde het Vlie binnen te zeilen, maakten zij zich van honderd schepen meester, die uit de Oostzee kwamen. Door deze handelwijze overtraden zij de lastbrieven, hun door den prins van Oranje gegeven, waarin hun uitdrukkelijk gelast werd geene andere dan vijandelijke schepen aan te tasten. — Weldra bedekten allerwege van het Oost-Friesche strand af tot nagenoeg aan Spanje toe de schepen der koene vrijbuiters de zee, en hunne bandeloosheid, welke hunne bevelvoerders niet vermochten te beteugelen, nam hand over hand toe. Zoo hadden zij zich het ongenoegen des konings van Frankrijk op den hals gehaald, door eenige schepen tot zelfs in de Fransche havens te vervolgen. De prins, wel voorziende, dat de goede zaak hierdoor benadeeld werd,

stelde den heer de Lumbres, een kloek en vastberaden man, tot hun aanvoerder aan, met den stilligen last om orde en tucht onder de schepelingen te herstellen, en alle volk te weren, dat te kwader naam bekend stond. Van toen af kwamen de zaken der Watergeuzen op een geregelder voet, en door den prins hiertoe aangemoedigd, trachtten zij zich van eenige zeeplaatsen meester te maken, zooals Enkhuizen, Vlissingen, Dordrecht, Rotterdam en den Briel. Al deze aanslagen mislukten evenwel; onder anderen werd de aanslag op Enkhuizen door den zoo verschrikkelijken watervloed, 1 November 1570, verijdeld. Deze vloed, bekend onder den naam van den Allerheiligenvloed, daar hij juist op dien feestdag plaats had, is een der ontzettendste overstroomingen, die ons land ooit geteisterd hebben; vooral Oost- en West-Friesland leden er geducht van. Wel twintig duizend menschen kwamen er bij om het leven. Te midden van deze rampen kunnen wij niet nalaten het edele gedrag van Gaspar de Robles, Alva's stadhouder over Friesland, te vermelden. Door zijne pogingen en die der Spaansche troepen uit Groningen werden vele ongelukkigen, die van honger en koude zouden omgekomen zijn, gered; daarenboven wist hij te bewerken, dat het zwaar geteisterde Friesland één jaar van belasting werd vrijgesteld.

Ofschoon de vloot der Watergeuzen weinig door dezen storm leed, mocht het haar niet gelukken zich van Enkhuizen meester te maken. Zich hiervoor schadeloos willende stellen door het vermeesteren van Texel, geraakten hunne schepen zoodanig in het ijs bekneld, dat zij ter nauwernood aan het gevaar ontsnapten, en alzoo ook deze onderneming moesten opgeven. Echter verloren de Watergeuzen den moed niet; met duizenden in den lande hielden zij verstandhouding, die gaarne van het hunne bijdroegen tot redding van het veege vaderland, en liever het zwaarste zouden geleden hebben, dan hunne bevrijders aan den gehaten Alva te verraden.

Deze haat nam nog zooveel te meer toe, toen Alva door het invoeren van den tienden penning zich ook diegenen tot vijanden maakte, die tot nu toe den Spaanschen koning getrouw gebleven waren.

Zoo brak het jaar 1571 aan. De Watergeuzen hielden zich nog steeds op de kusten van Noord-Holland en Friesland op, en bezetten het Vlie. Zoo maakten zij zich op de volgende wijze van Monnikendam meester. Op den avond van 2 Maart stapten zij dicht bij de stad aan wal. Tusschen 9 en 10 uren, toen ieder in de stad zich reeds ter ruste had gelegd, hoorde men een geklop aan de Noorderpoort; er stonden namelijk twee mannen buiten, die voorgaven burgers te zijn, die wat lang onderweg geweest zijnde, thans verzochten binnen gelaten te worden. De poortiersweduwe niet het minste kwaad vermoeden koesterende, opent de poort; maar, o schrik! de twee gewaande burgers worden op den voet gevolgd door wel 300 gewapende mannen. Het zijn Watergeuzen, die zich weldra door de stad verspreiden, het stadhuis en de voornaamste gebouwen bezetten, en verhinderen dat de alarmklok geluid wordt. Nu worden eenige huizen van Spaanschgezinde burgers geplunderd, onder anderen ook de woning van den baljuw van Waterland, Wolfert Michielsz., die zich in een varkenshok schuil hield, en zoo zijn leven redde. Na verder de kerk opengebrouken, en er al het zilverwerk en de kostbaarheden uit geroofd te hebben, gingen zij in het holle van den nacht weder sloop.

Voor het eerst treffen wij omstreeks dezen tijd twee aanvoerders onder de Watergeuzen aan, die een gewichtigen rol hebben gespeeld bij de inneming van den Briel, wij bedoelen den Brielenaar Willem Bloys van Treslong en Willem van der Marck, graaf van Lumey, een Luiksche edelman. De eerste behoorde onder de 83 inwoners van den Briel en Heenvliet, die op last van Alva uit het land verbannen waren. Met hart en ziel de zaak der vrijheid toegedaan zijnde, nam hij dienst bij het le-

ger van Lodewijk van Nassau, hielp de overwinning bij Heiligerlee mede bevechten, en ontkwam met groot levensgevaar uit den ongelukkigen strijd bij Jemgum.

Nu beproefde hij zijn geluk ter zee, en welk gewichtig aandeel hij aan de verovering van den Briel nam, zullen wij spoedig zien. Vele en belangrijke diensten heeft hij na dien tijd nog aan het vaderland bewezen en werd zelfs in 1573 tot Admiraal van Holland benoemd. In deze betrekking voerde hij de vloot aan, welke in 1585 uitgezonden werd, om Antwerpen, dat door Parma was belegerd, te ontzetten; doch zijne pogingen mislukten, en hij werd van zijne ambten en waardigheden ontslagen. In zijne eer hersteld zijnde, bracht hij het overige zijns levens ambteloos door, en stierf in 1594, den roem nalatende, dat hij een man was van grooten en standvastigen moed, wel gestreng, waar het de krijgstucht gold, maar vrij van die wreedheden, waaraan zich verscheidene zijner medeaanvoerders hadden schuldig gemaakt.

Wat Lumey betreft, hij was een der bitterste vijanden van Alva en de Spanjaarden. Verwantschap met Hendrik van Brederode en den graaf van Egmont, had hij het verbond der edelen mede onderteekeud. Zijne verbittering tegen Spanje steeg evenwel tot het hoogste toppunt, toen Alva de graven van Egmont en Hoorne had laten onthoofden. Men zegt, dat hij een eed deed om haar noch baard te scheren, vóór hij den dood zijner beide vrienden gewroken had. Na de inneming van den Briel werd hij door den prins van Oranje tot zijn stadhouder aangesteld, en bewees door de inneming van Dordrecht en Rotterdam geene geringe diensten aan de zaak der vrijheid. Dat hij een dapper man was, toonde hij, toen hij door den prins werd afgezonden om de Spanjaarden het beleg van Haarlem te doen opbreken. Door de Spanjaarden onverhoeds overvallen zijnde, eer hij den tijd had om zijne wapenrusting aan te gorden of zijne troepen in slagorde te scharen, werden zij al

spoedig teruggedreven; door de meesten verlaten, houdt de onverschrokken Lumey moedig stand, niettegenstaande zijne weinige getrouwen rondom hem sneuvelen. Nadat zijn paard onder hem doodgeschoten was, besteeg hij in allerijl een ander, en had zoo het geluk aan de handen der Spanjaarden te ontsnappen. Jammer was het evenwel, dat hij door het bedrijven van verscheidene wreedheden, zijnen goeden naam bevlekt heeft.

Om u met al de aanvoerders der Watergeuzen bekend te maken, dit zou ons te ver buiten ons bestek doen gaan; het zij ons genoeg om u nog iets mede te deelen aangaande een man, wiens naam u zeker niet onbekend is, namelijk Jakob Simonszoon de Rijk. Deze man wordt door onzen geschiedschrijver Hooft en op zijn voetspoor ook door andere geschiedschrijvers, als de hoofdoorzaak van de inneming van den Briel aangemerkt, terwijl ook andere bevelhebbers wel degelijk dien stap hebben aangeraden. Hij was de zoon van een rijk Amsterdamsch korenkooper, en werd in 1568 uit zijne geboortestad verbannen. Naar Dantzig gegaan zijnde, bleef hij zich aan den handel toewijden, ondersteunde den prins van Oranje met geld, ja rustte zelfs een schip uit, waarmede hij zich bij de vloot der Watergeuzen voegde. Even als zoovele andere vaderlandslievende mannen het zeerooven moede zijnde, begaf hij zich na de inneming van den Briel naar Engeland, waar hij 500 man aanwierf. Nu nam hij een werkzaam aandeel aan het verdrijven der Spanjaarden van het eiland Walcheren. Aan het hoofd van zijne dappere soldaten, dien men den naam van het Bloedvendel gaf, omdat zij den Spanjaarden, die in hunne handen vielen, geen kwartier gaven, verrichtte hij vele dappere daden, en werd in de plaats van Sebastiaan de Lange, die zich met vier vijandelijke schepen in de lucht deed vliegen, tot Admiraal van Vere benoemd. Zeer moedig gedroeg hij zich bij de inneming van Zierikzee, doch viel ongelukkig bij een aanslag op het eiland Tholen in de handen der Spanjaarden. Te

Gend zuchtte hij 7 maanden in een akeligen kerker, en men bedreigde hem met den dood, indien hij niet in den dienst van Spanje trad. Gelukkig werd hij echter op voorspraak van den dapperen en edelen Spaanschen bevelhebber Mondragon in vrijheid gesteld. Deze namelijk had Middelburg aan den prins van Oranje overgegeven, en plechtig beloofd om de invrijheidstelling van de Rijk, St. Aldegonde en nog drie anderen te bewerken, of zoo zijne pogingen mislukten, weder in zijne gevangenschap terug te keeren. De edele Spanjaard verkreeg dan ook, ofschoon met veel moeite, dat de Rijk en de andere Nederlanders werden losgelaten.

De inneming van den Briel door de Watergeuzen.

1 April 1572.

Na zooveel dagen van hevige worsteling en bangen strijd zou eindelijk de morgen der vrijheid voor het Nederlandsche volk aanbreken. Hoe dikwijls waren de pogingen van den prins van Oranje, om aan het hoofd van een talrijk leger de Spaansche benden te verdrijven, niet mislukt; terwijl het aan een handvol moedige vrijbuiters gelukken zou een vast punt te veroveren, van waar men den Spanjaard de gevoeligste slagen zou toebrengen.

Terwijl de verbittering tegen Alva hand over hand toenam, en hij door de invoering van den tienden penning, de verarmde ingezetenen nog meer van zich vervreemde, groeide de macht der Watergeuzen voortdurend aan. Nog steeds hielden zij met hunne ranke vaartuigen de kusten van ons land bezet, of doorkruisten zij de Noordzee en het Kanaal bij Dover. Zoo gebeurde het dat Bloys van Treslong, het Vlie uitzeilende, met oogmerk om naar Texel te stevenen, door de invalende vorst genoodzaakt werd den koers naar het eiland Wieringen te zetten, waar zijn schip zoodanig tusschen het ijs bekneld geraakte, dat zijne manschappen iederen dag hunne levensmiddelen over het ijs op Wieringen gingen halen. Eens gedroegen de Watergeuzen zich aldaar zoo moedwillig, dat de Wieringers woedend op hen aanvielen, en 17 van hen doodden.

Treslong was niet in staat den dood der zijnen te wreken wegens zijne geringe macht, die hem bovendien spoedig te stade zou komen bij een aanval, die er

op zijn schip gedaan werd. Jan Simonsz. Rol, een Nederlander in Spaanschen dienst, kwam hem met eene groote overmacht op zijn schip belegeren. De Watergeuzen verdedigden zich met de uiterste hardnekkigheid, en dreven hunne vijanden na een hevig gevecht terug; daarenboven gelukte het hun het schip uit het ijs los te hakken, en weer de ruime zee te kiezen. Zij stevenden nu naar Engeland, maar vonden tot hunne smart alle havens van dat land voor hen gesloten: de Engelsche koningin Elisabeth in geen oorlog met den Spaanschen koning willende gewikkeld worden, gaf het bevel, dat de Watergeuzen onmiddellijk uit hare havens zouden vertrekken, en dat niemand harer onderdanen hen van vleesch, brood en bier zoude voorzien. Zoo werd hun een langer verblijf ten eenen male onmogelijk gemaakt. Waarnu heen? Zweden en Denemarken sloten ook de havens voor hen; in Emden werden zij niet meer toegelaten, en op Frankrijk konden zij ook niet meer rekenen. Terwijl Treslong Engeland voor zich gesloten zag, lag er in de haven van Dover eene vloot van 24 schepen van verschillende grootte, onder aanvoering van den ons reeds bekenden graaf van der Marck. Deze schepen hadden zoo onverwachts het bevel gekregen om te vertrekken, dat zij zich niet eens van genoegzame levensmiddelen hadden kunnen voorzien. Bij deze vloot voegde zich nu Treslong met zijn schip.

Zij besloten nu eene landing te doen op de kusten van Noord-Holland, en stevenden dien ten gevolge naar Enkhuizen, omdat dit eene rijke zeehaven was niet alleen, maar dewijl er zich vele geheime aanhangers van den prins van Oranje in bevonden; zoo luidt het verhaal van den beroemden geschiedschrijver Motley.

Andere geschiedschrijvers berichten ons dat zij, na langdurige beraadslagingen, het besluit namen, om naar de Sond te zeilen, zich van de korenschepen, die uit de Oostzee kwamen, meester te maken, (want het

ontbrak hun aan levensmiddelen) — vervolgens naar Texel te zeilen, aldaar de vloot van Alva aan te tasten, en vervolgens een aanval op Enkhuizen te beproeven. Met dit bericht kunnen wij ons het best vereenigen; zij waren als het ware uit elk land verbannen, de nood drong hen eene haven te zoeken. Hun tocht was in den beginne zeer voorspoedig; op 30 Maart, het was juist Palmzondag, ontmoetten zij eenige Spaansche koopvaardij-schepen, waarmede zij in een hevig gevecht geraakten. Het gelukte hun zich van een dier schepen meester te maken, waarin zij een rijken buit aan levensmiddelen en twee kisten met geld vonden. Een tweede schip viel hun eveneens in handen; beide schepen werden aanstonds van manschappen en krijgsvoorraad voorzien. Steeds noordwaarts zeilende, waren de Watergeuzen reeds op de hoogte van Egmond gekomen, toen zij door tegenwind belet werden verder te zeilen, en nu het besluit namen om de rivier de Maas binnen te loopen, den Briel voorbij te varen, en zich meester te maken van eenige koopvaardij-schepen, die verder op de Maas lagen. Dat de Watergeuzen alleen door tegenwind besloten terug te keeren, is niet denkbaar; veeleer is hun terugtocht toe te schrijven aan gebrek aan mondbehoefden; want op de beide schepen van Brand en van van Haren, die de voorhoede uitmaakten, was niets meer overgebleven dan een stuk kaas, dat van Haren broederlijk met zijn strijdmakker deelde. Ook op het schip van Treslong openbaarde zich hetzelfde gebrek, en wanneer wij de omstandigheden goed nagaan, is het heel wel mogelijk geweest, dat hij den eersten stoot gegeven heeft tot de inneming van den Briel. Hij toch was een Briellenaar van geboorte; zijn vader bekleedde er verscheidene jaren de betrekking van Baljuw, en het laat zich licht denken, dat hij met verscheidene inwoners in verstandhouding stond.

Zoo zeilen de Watergeuzen de Maas op, en zetten de koopvaardij-schepen na; doch het gelukt dezen om naar

Rotterdam te ontsnappen. Ondertusschen was de wind opgestoken, en woei hevig uit het N.-Westen, zoodat het hun onmogelijk werd om zeewaarts te stevenen. Het eenigste redmiddel dat hun overblijft, is zich van den Briel meester te maken; en op Dinsdag, 1 April, 's namiddags te twee ure laten de Watergeuzen het anker voor deze stad vallen. Waarschijnlijk was het hun bekend, dat den Briel van bezetting ontbloot was; Alva toch had de bezettingen uit den Briel en andere zeeplaatsen genomen, en die in Utrecht samengetrokken, zonder er aan te denken, dat de prins van Oranje en ook de Watergeuzen er vele vrienden en aanhangers telden. Wie ziet niet in dezen samenloop van omstandigheden den vinger des Almachtigen, die zich van een handvol vluchtelingen bediende om den weg tot vrijheid voor het Nederlandsche volk te banen! Nauwelijks waren de Watergeuzen in de nabijheid der stad gekomen, of de schrik maakt zich van de regeering meester, en zij laat de poorten sluiten. Nu bevond zich onder de aanhangers van den prins Jan Pietersz. Koppesok; deze man was veerman op Rozenburg, en voer juist met eene schuit vol passagiers van Maassluis. Op het zien dier schepen vragen de laatsten aan den veerman, welke schepen dat waren. »Wel,” antwoordt Koppesok, »het zijn de schepen der Watergeuzen.” De verschrikte passagiers laten zich nu ijlings naar Maassluis brengen, en Koppesok begeeft zich aan boord van Treslong, die hem aanstonds aan den bevelhebber Luney voorstelt als den man, van wien zij zich geschikt bedienen kunnen om den Briel in handen te krijgen. Daar er geen tijd is om een brief te schrijven, geeft Treslong hem zijn zegelring mede om daarmee zich naar den Raad der stad te begeven, en er op aan te dringen, dat deze eenige gevolmachtigden zal zenden om over de overgave van de stad aan den prins van Oranje, Luney en Treslong te onderhandelen. Voor den Raad verschenen zijnde, opent de onverschrokken

veerman hun zijn last, en voegt er bij, dat zij niets te vreezen hadden, want dat de Watergeuzen gekomen waren om hen van de Spaansche dwingelandij en van den gehaten tienden penning te verlossen. Op de vraag van een der regeeringsleden, hoe sterk het aantal Watergeuzen wel was, gaf hij onbeschaamd ten antwoord: »wel 5000,» ofschoon hun aantal op zijn hoogst 300 bedroeg. De regeering was besluiteloos, daar zij beducht was zoowel voor de wraak van Alva als voor de woede der Watergeuzen. Intusschen verstoutten zich twee raadsleden om met Koppestok mede te gaan, en voor Lumey te verschijnen, die reeds aan wal gestapt was en hun den eisch deed om binnen twee uren de stad aan hem over te geven. De schepelingen ongeduldig wordende, begaven zich ook aan land, en trokken met vliegende vaandels op den Briel aan. Op dit gezicht sloeg schrik en angst de Briellenaren om het hart, en velen vluchtten de Zuiderpoort uit, terwijl Lumey's soldaten de Noorderpoort naderden. Doch hier werden de vluchtenden gestuit door Treslong, die met eene bende Watergeuzen van dezen kant op de stad aantrok, en even als Lumey, eenigen hoewel niet noemenswaardigen tegenstand van de zijde der burgerij onderzond. Onderwijl had Roobol, een ander aanvoerder, eenige brandstoffen voor de Noorderpoort bijeen gebracht, en die in brand gestoken; toen dit nog niet spoedig genoeg in zijn werk ging, werd de poort met een mast opengeloopen. De Zuiderpoort werd hierop door de Briellenaren zelve geopend, en zoo trokken de Watergeuzen, des avonds tusschen 8 en 9 ure, de stad zegerierende binnen. Het is opmerkelijk dat niet één der burgers bij deze gelegenheid het leven verloor, of door de Watergeuzen gedood werd, want men had de stad stormenderhand ingenomen. De namen van verscheidene dier dappere schepelingen zijn der vergetelheid ontrukkt; wij willen ze thans opnoemen: Focke Abels, Jan Abels, Jakob Antonisz., Hendrik de Backer, Nico-

laas Bernard, Jonkhr. Willem Bloys van Treslong, Geleyn Bouwensz., Marinus Brand, Lancelot van Brederode, Bruin, Jonkhr. Jacob Cabeljau, Willem de Cloyer, Michiel Crooy, Frederik van Dorp, Willem van Dorp, Dirk Duivel, Arend van Duivenvoorde, Johan van Duivenvoorde, Jonkhr. Albrecht van Egmond van Merestein, Jonkhr. Barthold Enthos van Mentheda, Cornelis Louisz. van Everdingen, Jelmer Gabbes, Jakob de Geest, Lodewijk van Gend, Douwe Glins, de Goede, Guillaume de Grave, Claas Gijsbertsz., Adam van Haren, Jacques Hennebert, Claas Hermansz., Gautier Hertin, Duco Hettinga, Homme Hettinga, Salomon van der Hoeve, Nicolaas Holbeek, Willem van Imbize, Frederik van Inthiema, Jonkhr. Dirk van der Laan, Hendrik Thomasz. Laers, Willem Lievensz., Cornelis Louisz., Jan Kat, Willem van der Marck, heer van Lumey, Jakob Martens, Maarten Merens, Johan Omal, Hans Onversaagd, Rengers, Cornelis Geerlofsz. Roobol, Eloy Rudam, Nicolaas Ruichaver, Jakob Simonsz de Rijk, Antonis van Rijnen, Jacques Schoonewal, Jan Simonsz., Wijbe Sjoerdsz., Jan Klaasz. Spiegel, Gillis Steltman, Jan Sijvertsz., Hendrik Thomasz., Antonis van Utenhove Antonisz., Simon Vierijn, Ellert Vlierkop, Dirk Wor en Adriaan van Zwieten. —

Thans waren de Watergeuzen meester van de stad, en geen der Briellenaren had enig letsel bekomen, waarschijnlijk hadden zij dit wel aan hun vroegeren stadgenoot Treslong te danken. Nauwelijks was evenwel de eerste nacht verstreken, of de Watergeuzen verspreidden zich door de stad en begaven zich aan het plunderen van de kerken en kloosters. De altaren en beelden werden vernield, men nam de zilveren vaten weg, ja, vele overwinnaars tooiden zich met de kleedingstukken, die zij aan de monniken ontroofd hadden, niet alleen uit spotternij, maar ook uit armoede, want velen waren zoo arm, dat zij nauwelijks van de noodigste klederen voorzien waren. Daarenboven moeten wij beden-

ken, dat er vele vreemdelingen onder de Watergeuzen waren, vooral de Luikerwalen onder Lumey, die steeds de eersten in het plunderen waren. Dat de Watergeuzen later hunne handen bevleekten met het bloed van eenige priesters, is hoogelijk af te keuren; bedenken wij evenwel, dat het menschen waren, uit huis en haard verdreven, en die de priesters als de voornaamste bewerkers van hunne ongelukken beschouwden, dan kan men gemakkelijk begrijpen, dat wraakzucht hunne harten vervulde.

Nadat Lumey het bevel gegeven had, den gemaakten buit in de schepen te bergen, nam hij het besluit om de stad als onhoudbaar te verlaten. Het was toch zijn eenigste doel om den dood van Egmont en Hoorne te wreken. Doch zoo dachten vele andere aanvoerders er niet over; zij wilden het veroverde voor het vaderland behouden, en wij moeten er tot eer van Lumey bijvoegen, dat hij zich door hen liet gezeggen. De meeste schrijvers komen daarin overeen, dat het Treslong was, die den raad gaf om den Briel in naam van den prins van Oranje bezet te houden. Nog anderen schaarden zich aan zijne zijde, zooals: Jakob Simonsz. de Rijk, Dirk Duivel, Enthés en anderen. Nu werden alle maatregelen genomen om de stad in staat van tegenweer te stellen, en verbond men zich plechtig om tot dit einde alle krachten in te spannen. De vervallen wallen werden weder opgebouwd, het geschut er op geplaatst, terwijl mannen, vrouwen en kinderen ijverig in de weer waren om de behulpzame hand te bieden. Voorts zond men een schip naar Engeland om aan de daar aanwezige krijgsmakkers het bericht der vermeestering van den Briel te brengen en hunne medewerking te verzoeken.

De tijding van dit in zijne gevolgen zoo belangrijke feit verspreidde zich met bliksemsnelheid door het geheele land. Alva, die juist voornemens was om de weerbarstige slaggers en winkeliers te Brussel, die zich tegen het betalen van den tienden penning verzetten, gestreng

te straffen, stelde dit voornemen uit, om maatregelen te nemen, tot herovering van den Briel. Behalve het spotrijmpje:

Op den eersten April
Verloor Alva den Bril,

werd er eene spotprent gemaakt, den graaf van der Marck voorstellende, die den hertog den bril van den neus steelt, terwijl deze laatste zijne gewone uitdrukking bezigt, wanneer men hem eene zaak van groot belang komt berichten: »No es nada, no es nada,» — »Het is niets, het is niets!»

De Watergeuzen zouden weldra ondervinden, dat zij geen vergeefs werk gedaan hadden met de stad te versterken. Alva verloor geen oogenblik om het verlies te herstellen. De graaf van Bossu, die als stadhouder over Holland en Zeeland regeerde, nadat de prins van Oranje deze waardigheid had nedergelegd, kreeg het bevel om den Briel, zoo mogelijk, weer in te nemen. Bossu bracht aanstonds eenige troepen uit Utrecht op de been, van welke een gedeelte nog kort geleden uit den Briel naar deze stad waren verplaatst geworden, en die nu aldaar de verregaandste ongeregeldheden hadden gepleegd, omdat zij geene soldij ontvangen hadden. In allerijl trokken de Spanjaarden op Schiedam en Maassluis, en werden van daar met eenige schepen naar het eiland Voorne overgevoerd. Te Heenvliet ontscheept zijnde, liet Bossu op aanraden van den schout van Vlaardinghen, die het in het geheim met den prins van Oranje hield, zijne schepen ongewapend achter, en trok op den Briel aan.

De voorhoede der Spanjaarden had nauwelijks de rondom de stad gelegene boomgaarden bereikt, of zij werd begroet met een hagelbui van kogels, welke de Watergeuzen, die zich aldaar verschanst hadden, hun toezonden. Terzeldertijd begaf zich Treslong met eenigen zijner dapperen naar de achtergelatene schepen der Spanjaarden, en stak die in brand. Verbeeld u hun

schrik, die nog vermeerderd werd door het gezicht hunner brandende schepen, terwijl het water den polder, waar zij zich bevonden, van alle kanten binnenstroomde. Rochus Meeuwisz., Stadstimmerman van den Briel, een kloek en ondernemend man, brandende van vaderlandsliefde, had namelijk het besluit genomen om het sluisje van den Nieuwlandschen polder, waar de strijd plaats had, open te hakken. Met een bijl gewapend, zwemt hij er heen, hakt niet zonder levensgevaar de sluisdeuren open, en komt al zwemmende behouden in de stad terug. De Spanjaarden zoeken den dijk te bereiken, die naar de Zuidpoort voert, en trachten zich daarvan meester te maken; doch zij worden bij hunne komst zoo onzacht met het geschut op de wallen begroet, dat zij hun heil in de vlucht moeten zoeken. Verscheidenen verdronken; anderen bereikten al zwemmende de nog overgeblevene schepen of vonden den dood in de moerassen. Twee kapiteins en zestien soldaten vielen den verbitterden Geuzen in handen, en werden zonder genade aan een molen opgehangen. Het getal der gesneuvelden van de Watergeuzen is onbekend.

Op den avond vóór Paschen, 5 April, weergalmden de stad van de vreugdekreten der Watergeuzen; geen wonder waarlijk, voor de tweede maal hadden zij de overwinning behaald. De dappere Treslong, die zooveel had bijgedragen tot de verovering der stad niet alleen, maar om ook den aanval der Spanjaarden af te slaan, werd tot bevelhebber van den Briel benoemd, en op den tweeden Paaschdag legden de inwoners, die grootendeels teruggekeerd waren, in handen van Lumey den eed van getrouwheid aan den prins van Oranje af.

»Zoo waren dan,» zegt zeker geschiedschrijver, »de eerstelingen der vrijheid gewonnen en verdedigd.» De Watergeuzen hadden het gezien dat zij, met vereende krachten en onbezweken trouw, meer konden dan koopvaarders plunderen, een vruchteloos werk voorwaar! Onbedreven krijgslieden hadden de Spaansche soldaten,

de besten van Europa, doen vlieden : zij hadden daden gedaan, die den moed aanvuurden, hunne handen sterkten en de zielen met machtig vertrouwen vervulden, om pal te staan voor de zaak van Godsdiensl en Vaderland.

Gevolgen der verovering van den Briel.

Hoe trouweloos de Spanjaarden handelden, zien wij uit hetgeen te Rotterdam voorviel. Bossu, die zijne poging om den Briel te heroveren, zag mislukken, trok nu op Rotterdam aan, ten einde te beletten, dat de Watergeuzen zich ook van deze stad zouden meester maken. De inwoners, ofschoon koningsgezind, hadden op de nadering der Spanjaarden, de poorten der stad gesloten, uit vrees voor hunne uitspattingen. Na langdurige onderhandelingen bracht Bossu het zoover, dat men hem toeliet met kleine afdeelingen van 25, anderen zeggen 50 man, en met uitgedoofde lonten, door te trekken. Nauwelijks is Bossu binnen de stad, of hij verbreekt zijn gegeven woord, en laat meer manschappen, dan bepaald was, volgen. Een smid, Zwart Jan genaamd, die deze trouweloosheid ontdekte, riep met eene forsche stem: »Sta! er zijn er meer dan het getal!.

»Het is niet zoo, burger!» hernam Bossu, »er zijn er niet meer dan vijf en twintig,» maar Zwart Jan liet zich niet bedriegen en riep luid: »Sluit de poort, mannen! er zijn er meer dan het getal, ik heb ze geteld!»

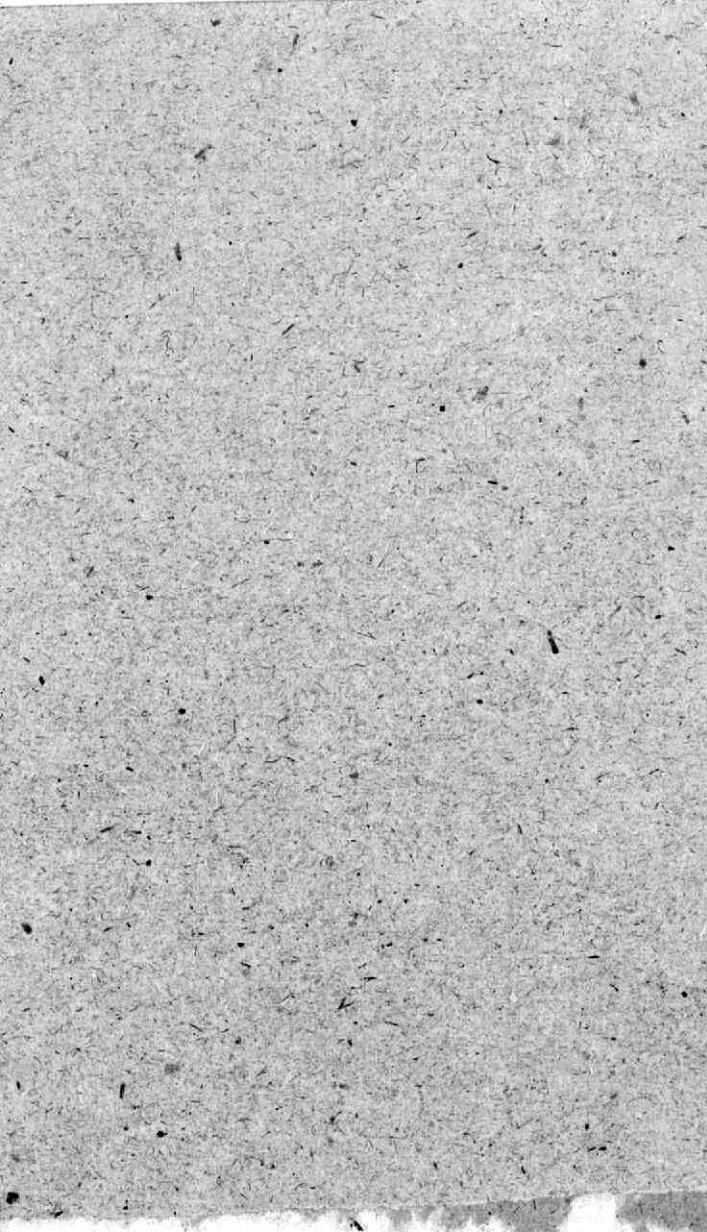
Hierop wil hij met zijn hellebaard het eerste gelid tegenhouden; doch op hetzelfde oogenblik wordt hij door Bossu doodgestoken. Zijne soldaten volgen zijn voorbeeld; zij snellen door de straten en dooden elk, die hun den geringsten tegenstand biedt. Binnen weinige minuten werden er meer dan vier honderd burgers gedood, en wel 3 maanden lang stonden de overigen, zelfs vrouwen en maagden, aan de mishandelingen der brooddronken Spanjaarden bloot. De inneming van Rotterdam is bekend wegens dezelfde misdaden, die de Spanjaarden later bij elke overwinning, die zij behaal-

den, pleegden; getuige de inneming van Zutphen, Naarden en Haarlem!

Vlissingen was de eerste stad, die na den Briel het Spaansche juk afschudde. Johan van Kuik, een vurig aanhanger van den prins van Oranje, bracht aldaar op den zesden April het bericht der inneming van den Briel, en spoorde de vrijheidslievende burgers aan de Spaansche bezetting ter stad uit te drijven. Met geestdrift werd zijn voorstel omhelsd, en het gelukte den moedigen burgers de stad voor den prins te verzekeren. Vere volgde weldra het voorbeeld van Vlissingen, en beide steden kregen spoedig eene bezetting van Watergeuzen, gereed om elken aanval der Spanjaarden moedig af te slaan. Enkhuizen was de eerste stad in Noord-Holland, die het voorbeeld der Zeeuwsche steden volgde; de burgers zelve, even als die van Vlissingen, schudden het dwangjuk af, waarop Hoorn en andere steden volgden. Maar deed Alva dan geene pogingen om dit alles te beletten? Daartoe was hij niet in staat: graaf Lodewijk van Nassau had zich namelijk bij verrassing van Bergen, in Henegouwen, meester gemaakt; dit was eene der gewichtigste vestingen in de Zuidelijke Nederlanden. Hierbij kwam dat de prins van Oranje met een aanzienlijk leger in aantocht was, om op nieuw een aanval in de Zuidelijke Nederlanden te doen. Zoo was Alva genoodzaakt om zijne benden in het Zuiden te gebruiken, en welke pogingen hij later ook aanwendde, nimmer heeft het hem mogen gelukken om de Hollandsche steden, met uitzondering evenwel van Haarlem, — te bemachtigen.

Na de inneming van den Briel verspreidden de Watergeuzen zich door ons land, namen dienst in het leger van den prins, of keerden tot hunne vroegere bezigheden terug. Wij danken de Goddelijke Voorzienigheid, die uit zulke geringe beginselen zooveel groots, namelijk de verlossing van onzen dierbaren geboortegrond, deed voortkomen. Het past ons dus om Hem onzen in-

nigsten dank toe te brengen bij de herinnering eener gebeurtenis, welke den weg heeft gebaad tot die vrijheid, waarvan wij, het nageslacht, nog de gezegende vruchten mogen genieten. Verheugen wij ons daarom met elkander, dat wij in een vrij en onafhankelijk land wonen, dat wij tot een volk behooren, dat »Eendracht maakt macht" tot kernspreuk voert. Zoeken wij die eendracht ook onder elkander aan te kweken door ware liefde en eensgezindheid, en toonen wij zoo steeds prijs te stellen op die voorrechten, welke onze voorouders ten koste van goed en bloed hebben verworven, namelijk vrijheid zoowel in het maatschappelijke als in het godsdienstige. Moge dat vertrouwen op God, dat nimmer beschaamd maakt, en dat den onvergetelijken prins Willem van Oranje bezielde, zelfs bij de grootste tegenspoeden, ook in ons wonen! Wij vinden dat vertrouwen zoo heerlijk en schoon uitgedrukt in een lied uit die tijden, dat door Marnix van St. Aldegonde is vervaardigd, ik bedoel het Wilhelmus van Nassouwe, dat ik niet ongepast rekende, u ten slotte in zijn geheel mede te deelen. Dit lijdenslied van den grooten Zwijger, — en wij zeggen het Dr. Jan ten Brink na — werd de overwinningshymne van het zegevierende volk! De Geuzen zongen het op den 1 April 1572 te Brielle, te Enkhuizen werd het met vliegende oranje-vendelen en slaande trom voor den Zwijger aangeheven en, door dezen zelve tot marschlied uitverkoren, klonk het bij Nieuwpoort, bij 's-Hertogenbosch, bij Maastricht, door den ganschen Vrijheids-oorlog heen. Zoo schalde het weder in dagen van nood en beproeving, in 1672, in 1748, in 1813 — telkens als een Oranje zich stelde aan de spits van het Nederlandsche volk: zelfs in 1863 was het nog steeds het schoonste van al de aangeheven feestliederen!

BIJ DEN UITGEVER DEZES IS VERSCHENEN :

QUATRE-BRAS EN WATERLOO, of de gebeurtenissen van 16 en 18 Juni 1865, voor kinderen verhaald, door G. LASEUR, Hoofdonderwijzer te Barneveld. Tweede druk. Prijs 12¹/₂ Cts.

HET ZINGENDE VOGELTJE. Verzameling van Zangstukjes voor de laagste klassen der Volksschool, door G. LAMMERS, Hoofdonderwijzer. Prijs 17¹/₂ Cts.

KINDERTONEN. Idem voor de hoogste klasse, door denzelfden. Prijs 20 Cts.

BEKNOPTA AARDRIJKSKUNDE VAN NEDERLAND, voorgegaan door eenige algemeene aardrijkskundige opgaven en gevolgd door een kort plaatselijk overzicht van Europa, ten gebruike der lagere scholen; door C. J. RUTGERS, Hoofdonderwijzer te Barneveld. Vierde verbeterde druk. Prijs 25 Cts.

AARDRIJKSKUNDE VAN NEDERLAND, voor eerstbeginnenden, benevens een beknopt overzicht van Europa. Door denzelfden schrijver. Tweede druk. Prijs 5 Cts.

NEDERLANDSCHE TAALKUNDE, ten gebruike der lagere scholen. Door denzelfden schrijver. Prijs 10 Cts.

OEFENING IN HET STELLEN VAN BRIEVEN, door W. PLOKKER, Stadsouderwijzer te Brielle. Zesde verbeterde druk. Prijs 30 Cts.

PRAKTISCH REKENBOEKJE. Hoofdtregelen in onbenoemde en benoemde geheele getallen, door S. BISON, Hoofdonderwijzer te Cillaarshoek. Prijs 12¹/₂ Cts. (Bestemd om als inleiding te dienen tot de rekenboekjes van Boeser.)

EERSTE LEESBOEKJE, volgens de leerwijze van PRINSEN. Tweede druk. Prijs 5 Cts.